

RAPORTTI LOMA-AIKOJEN SIIRRON VAIKUTUKSISTA

Eurooppa-linjan yhteistyöprojekti Tampereen
kaupunkiseudun kanssa 2017-2019

Tampereen lyseon lukio
Eurooppa-linjan 17-taso

SISÄLLYS

1. Johdanto	2
2. Koululaisten ja opiskelijoiden näkökulma	3
2.1 Huolenaiheita aikataulutuksesta	3
2.2. Hyvinvointi ja jaksaminen	3
2.3. Muita näkökulmia koulutuksesta	4
3. Muita näkökulmia	5
3.1. Vanhemmat	5
3.2. Talous	5
3.3. Yritykset	6
3.4. Alueelliset erot	6
4. Vaikuttamissuunnitelma.....	7
5. Kysely	8
6. Tiivistelmä	11

1. Johdanto

Tampereen lyseon lukion 17-tason Eurooppa-linja käsitteli kaksivuotisessa projektissaan koulujen loma-aikojen uudistamista.

Projekti aloitettiin syksyllä 2017 yhteistyössä Tampereen kaupunkiseudun kanssa päättyen kevääseen 2019. Projektissa Eurooppa-linja tutki erityisesti sitä, miten loma-aikojen muuttaminen vaikuttaisi nuorten näkökulmasta esimerkiksi hyvinvointiin ja talouteen.

Muun muassa Tampereen kaupunkiseutu on suunnitellut muutoksia koulujen kesäloma-aikoihin. Tällä hetkellä koulujen kevätlukukauden työ päättyy lain mukaan kesäkuun ensimmäisenä viikonloppuna ja uusi lukuvuosi alkaa elokuun toisella viikolla. Kesäloma kestää 10 viikkoa. Tampereen kaupunkiseutu harkitsee loma-aikojen siirtoa kahdella viikolla eteenpäin. Tällöin koulut loppuisivat hieman ennen juhannusta. Loma päättyisi elokuun lopussa tarkan ajankohdan määräytyessä kevääseen mahdollisesti lisättävän loman mukaan.

Uudistus edellyttää koko Suomen loma-aikojen uudelleen järjestelyä lukuvuodelle ja täten aiheuttaa vaikeuksia muun muassa ylioppilaskirjoitusten ja yliopistojen pääsykokeiden järjestelyssä. Käytännössä uudistus edellyttäisi koko kouluvuoden uudelleen järjestelyä. Tähän mennessä uudistusta on pääosin suunniteltu matkailualan näkemykset edellä, mikä tekee uudistuksesta ongelmallisen opiskelijoiden näkökulmasta.

Uudistuksella pyritään synkronoimaan suomalaisten loma-ajat muiden Euroopan maiden loma-aikoihin. Tällöin uudistuksen on ennustettu vaikuttavan positiivisesti matkailualaan ja tätä kautta myös maamme talouteen. Toisaalta loma-aikojen siirtäminen vaatisi laajaa virkamiesvalmistelua ja voisi tulla rakenteellisena uudistuksena kalliiksi. Loma-aikojen siirtämisellä on myös ennustettu olevan positiivisia vaikutuksia opiskelijoiden hyvinvointiin, mutta uudistuksen hyväksi on tehty tässä vaiheessa vain vähän tutkimustyötä.

2. Koululaisten ja opiskelijoiden näkökulma

2.1 Huolenaiheita aikataulutuksesta

Opiskelijoiden näkökulmasta kesälomauudistuksessa on useita ongelmia. Näistä ehkä suurimpana ovat aikataulutukseen liittyvät haasteet. Esitettyjä lomiamia on haastava saada sopimaan lukiodien jaksojärjestelmään: eri lukioissa on erilaisia jaksojärjestelmiä, eikä yhtä mallia tämän vuoksi voi soveltaa kaikkiin. Lisäksi esimerkiksi syys- ja talvilomat ovat alueittain porrastettuja, mikä vaikeuttaa entisestään lomien siirtoa. Jos tämä loma-aikojen ja jaksojen yhteensovittaminen kuitenkin onnistuisi, olisi ongelmana yhä ylioppilaskirjoitusten ja pääsykokeiden sijoittuminen. Etenkin syksyllä on tälläkin hetkellä kiire ylioppilaskokeiden tarkistamisessa, sillä ne pitää saada kouluilta sensoreille tarkastukseen hyvissä ajoin, koska syksyn yo-juhliin juhliitaan itsenäisyyspäivänä.

Keväällä taas ylioppilaskirjoitusten siirtäminen myöhemmälle lykkäisi korkeakoulujen pääsykokeita. Tämän seurauksena hakijat saisivat tiedon mahdollisesta opiskelupaikastaan entistä myöhemmin, mikä voisi vaikeuttaa esimerkiksi asunnon hankkimista. Lisäksi koulujen päättymisen sijoittuminen juhannuksen tienoille voisi muuttaa juhlien luonnetta. Myös korkeakoulujen aikatauluja olisi muutettava, kun pääsykokeet ja opiskelijavalinnat siirtyisivät myöhemmälle.

2.2 Opiskelijoiden hyvinvointi ja jaksaminen

Toinen ongelma liittyy kevätlukukauden pitenemiseen syyslukukauteen nähden. Sen seurauksena kevät saatetaan kokea entistä raskaampana, mikä voi heikentää opiskelijoiden hyvinvointia. Jo nyt moni opiskelija on väsynyt kevätlukukauden loppupuolella. Entistä pidempi kevätpuolisko todennäköisesti vain rasittaisi opiskelijoita enemmän.

Toisaalta Tampereen lyseon lukiossa toteuttamamme kyselyn perusteella kevätlukukautta ei koeta liian raskaana, sillä 59,1 prosenttia 238 vastaajasta ei kokenut nykyistä kevätlukukautta liian raskaaksi. Vaihtoehtona kevätlukukauden työn keventämiselle on myös esitetty kevätloman lisäämistä kevätlukukauteen, mikä lyhentäisi kesälomaa viikolla. Kyselyyn vastanneet kuitenkin kokevat tämän huonoksi vaihtoehdoksi, sillä 62,6 % vastaajista ei kannattanut kevätloman lisäämistä. Kaikkiaan vastaajista 37,6 prosenttia ei pitänyt uudistusta tarpeellisena, 34,3 % ei osannut sanoa ja 28,3 % kannatti uudistusta. Kyselyyn voi tarkemmin tutustua raportin luvussa 5.

Myös parhaillaan suunnitteilla oleva, vuonna 2021 käyttöön otettava lukion opetussuunnitelman uudistaminen luo epävarmuutta opiskelijoille. Jos uudistuksia tulee useita samaan aikaan, voi opiskelijoiden opiskelu ja oppiminen heikentyä, koska koulutusmaailman olosuhteet eivät ole selkeitä.

2.3 Muita huolenaiheita koulutukseen liittyen

Kesälomauudistus koskettaisi lukion ohella koko koulutusjärjestelmää alakoulusta korkeakouluihin asti. Lukukausien pituuden epätasaisuus voi johtaa siihen, että opiskelun rytmittäminen esimerkiksi peruskouluissa tuo haasteita. Tämä näkyy siten, että kevätpuolelle jää "ylimääräistä" aikaa, kun taas syksyllä joudutaan kiirehtimään. Entä miten uudistus vaikuttaisi ammattikouluissa opiskelevien valmistumisajankohtiin tai työssäoppimisjaksoihin?

Kyselymme vastanneista 69,7 % oli sitä mieltä, että uudistuksen vaikutuksia pitäisi vielä tutkia. Muutos ei siis vaikuta pelkästään opiskelijoihin, vaan myös koulussa työskenteleviin ihmisiin, kuten opettajiin, kiinteistöhuoltajiin sekä keittiöhenkilökuntaan. OAJ:n selkeä kanta on, että uudistus olisi tehtävä ilman kokeiluja ja kaikille opetusasteille kerralla.

Voidaan myös kysyä, miksi tällaista uudistusta on lähdetty suunnittelemaan huomioimatta opiskelijoiden mielipidettä. Tähän asti uudistusta on tehty pääosin matkailualan etujärjestöjen näkökulmasta ja toiveesta, eikä pyyntö lomauudistuksesta ollenkaan tullut opettajilta tai opiskelijoilta, vaan nimenomaan elinkeinoelämältä. Uudistus kuitenkin koskettaa eniten nimenomaan lapsia ja nuoria, joten lähtökohtana tulisi olla heidän hyvinvointinsa ja lomien sopiminen järkevällä tavalla koulutyön aikataulutukseen. Koulujärjestelmän rakentamisessa täytyy huomioida kattavasti opiskelijoiden ja oppilaiden etu.

3. Muita näkökulmia

3.1. Huoltajat

Huoltajien kannalta kannattaa selvittää monia asioita ennen kuin päätös uudistuksesta tehdään. Huoltajat ovat merkittävä ryhmä, sillä heillä on vaikutusta niin lapsiin, työelämään kuin kotitalouksien ja yhteiskunnan hoitoon. On tärkeää, että uudistus on huoltajien näkökulmasta hyvä, sillä heidän hyvinvointinsa vaikutukset ovat laajat. Jos huoltajat eivät voi hyvin, heikentää se heidän työpanostaan ja vaikuttaa suoraan lasten sekä yleisemmin perheiden hyvinvointiin. Tämä voi näkyä pahimmassa tapauksessa erilaisina ylilyönteinä esimerkiksi kotien talousasioissa.

Tärkeimmäksi selvityskohteeksi nousi huoltajien lomien järjestely. Miten uudistus vaikuttaisi perheisiin? Miten heidän lomansa muuttuisivat vai muuttuisivatko lainkaan? Millaisella mallilla huoltajat saisivat järjestettyä lomansa parhaiten ottaen huomioon erilaiset sesongit? Myös lasten vapaa-ajan mahdollisuuksia tulisi kartoittaa. Miten lapset voisivat viettää sen ajan, jolloin huoltajat ovat töissä?

Voisi myös pohtia, miten perheiden lomatottumukset mahdollisesti muuttuisivat uudistuksen myötä vai muuttuisivatko. Onko saatavilla muiden maiden esimerkkejä, joista voisi asiaa päätellä? Matkusteltaisiinko enemmän vai ei ja olisiko matkailua enemmän kotimaassa vai ulkomailla? Tämä linkittyy vahvasti myös matkailuun ja liike-elämään.

3.2. Talous

Talouden osalta oli jo tehty hieman selvitystä, mutta ryhmämme mielestä nämä selvitykset olivat ennen kaikkea arvioita eivätkä ne huomioineet koko elinkeinoelämän kirjoa kattavasti. Täytyisi selvittää tarkemmin uudistuksen kustannukset ja siitä aiheutuvat tuotot. Pitäisi myös selvittää miten uudistus vaikuttaisi eri alojen yrityksiin. Esimerkiksi vientiyritysten ja kotimaan matkailun yrityksille varmasti koituisi erilaisia tuottoja ja menoja uudistuksesta.

Näitäkin eroja ja todellisia hyötyjä ja haittoja pitäisi selvittää läpikotaisemmin. Uudistusta on perusteltu lähinnä matkailuyrityksille koituvien etujen kautta, mutta faktatietoa näistä eduista ei oikeastaan ole. Tietenkin on vaikeaa saada tarkkoja laskelmia näinkin laajalle ulottuvasta uudistuksesta, mutta nykyiset selvitykset eivät mielestämme riitä. Tarvitaan realistisia selvityksiä ja arvioita uudistuksen menoista ja yrityksille sekä valtiolle koituvista tuloista.

3.3. Yritykset

Yhtenä syynä loma-aikojen uudistukseen on käytetty kesätyövoimapulaa, ja lukiolaisten mahdollisuuksien parantamista kesätöitä haettaessa. Korkeakouluopiskelijoilla on selkeä ylivoima kesätöissä, sillä heillä on pidempi loma ja se sijoittuu toukokuusta elokuun loppuun, eli myös lomasesonkikausille. Tietenkin yritykset ottavat työntekijöitä, joista heille on enemmän hyötyä. Lukiolaisilla on vaikea tilanne, koska he voivat olla liian vanhoja eka kesäduuni - kampanjoihin sekä huonossa tilanteessa korkeakouluopiskelijoihin nähden. Auttaisiko loma-aikojen muutos lukiolaisten tilannetta oikeasti? Nykyään työpaikkatilanne ei ole erityisen hyvä, minkä takia työvoimapulakysymys on hieman epäilyttävä. Korkeakouluopiskelijat voivat olla myös enemmän työn tarpeessa kuin lukiolaiset, sillä lukiossa moni asuu vielä vanhempiensa luona eikä tarvitse niin paljoa tuloja kuin yli kaksikymppiset itsekseen asuvat. Tällä hetkellä Suomen työttömyysprosentti on melko suuri. Voiko työvoimapulaa käyttää syynä uudistukselle, jos työvoimaa oikeasti löytyisi myös aikuisten joukosta?

Myös peruskoululaisten työllistymisen parantaminen on hieman hatara perusta uudistukselle. Moni peruskoululainen käy jo kesätöissä, jotkut pääsevät esimerkiksi perhesuhteiden kautta koko kesäksi töihin, mutta iso osa työntekijöistä käy nuorille suunnatuissa yhden tai kahden viikon kesätyöharjoitteluissa. Tutkimusta työtilanteen parantamisesta tarvitaan enemmän. Moni yritys, etenkin matkailualan firmat, ovat uudistuksen kannalla työllistymisen parantamisen vuoksi. Nuoret, alhaiseen palkkaan tyytyvät kausityöntekijät, ovat varmasti arvokkaita näille yrityksille. Tutkimusta näistä kysymyksistä tarvitaan, sillä pelkästään loman siirtäminen pari viikkoa myöhempään ajankohtaan ei vaikuta nopeasti katsottuna suuren luokan positiivista muutosta tekevältä uudistukselta.

3.4. Alueelliset erot

Loma-aikojen muutoksessa yhdeksi isoksi ongelmaksi muodostuisi eri alueiden omat matkailusesongit. Esimerkiksi Lapissa parhaat matkailuajat ovat talvi, syksyn ruska-aika sekä yöttömän yön aika. Etelä-Suomessa parhaat matkailuajat ovat kuitenkin usein keskikesällä. Tällöin loma-ajat ja kesätyöntekijöiden tarve vaihtelevat varsin paljon. Eri alueet hyötyvät siis matkailusta eri tavalla eri aikoina vuodesta. Tällöin koululaisten loma-aikojen siirtoa ei periaatteessa voida katsoa sen mukaan, milloin olisi yritysten kannalta merkittävintä saada kesätyöläisiä. Ellei sitten tutkita, kuinka hyvin erilaiset loma-ajat toimisivat eri puolilla Suomea. Tämä toisaalta aiheuttaa ongelmia siinä mielessä, että ei esimerkiksi voi muuton yhteydessä vaihtaa koulua niin sujuvasti, mikäli toisella paikkakunnalla ollaan menossa eri vaihetta lukuvuodesta.

Alueellisia eroja tutkittaessa on otettava huomioon kaupungin ja maaseudun, isojen kaupunkien ja mökkikaupunkien väliset erot sekä uudistuksen mahdolliset vaikutukset näiden alueiden väliseen keskinäiseen tasa-arvoon. Lähinnä kysymykseksi nousee se, kuinka hyvin uudenlaiset loma-ajat voisivat toimia käytännössä vastakohtaisten tahojen eduksi. Kummallekin on loma-aikojen matkailu merkittävää, mutta hieman eri aikoihin vuodesta. Nykyisin loma-ajat osuvat suhteellisen hyvin tukemaan matkustamista sekä kaupunkiin että maalle, joten uuden mallin tulisi pystyä samaan.

4. Vaikuttamissuunnitelma

Osana raporttia pyrimme pohtimaan myös niitä yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinoja, joiden avulla kyseisen uudistuksen kaltaista asiaa voisi yhteiskunnassamme viedä eteenpäin.

Tärkeimpänä vaikuttamiskeinona asian suhteen on lobbaus. Tällä hetkellä vain työ- ja elinkeinoministeriö on tehnyt selvityksiä loma-aikojen siirtymiseen liittyen. Tavoitteena olisikin lobata opetus- ja kulttuuriministeriötä, jotta he tekisivät asiasta omat selvityksensä ja lähtisivät ajamaan asiaan eteenpäin. Tässä yhteydessä tietysti seuraavan hallituksen opetusministeri on yksi heistä, joihin vaikuttaminen on ensiarvoisen tärkeää. Jos hallitus ei lähde viemään esitystä eteenpäin, aloitteen edistäminen voi olla vaikeampaa.

Lobbaamisessa ei auta unohtaa Opettajien ammattijärjestön OAJ:n vakuuttamista uudistuksen taakse. Opettajien ammattijärjestö ei tällä hetkellä suhtaudu erityisen positiivisesti uudistukseen, vaikei sitä suoranaisesti vastustakaan. OAJ:n kannatuksen saaminen voisi helpottaa aloitteen etenemistä. Tässä yhteydessä myös nuorten mielipiteen kuunteleminen on erityisen tärkeää. Toisen asteen järjestöjen – SLL, SAKKI ja Osku – kanssa voidaan tehdä suoraan yhteistyötä. Jotta voitaisiin tavoittaa myös ala ja -yläastelaisia, voidaan hyödyntää Kuntaliiton ja Suomen Nuorisovaltuustojen Liiton (Nuva ry) verkostoja ja apua.

Lobbaamisen ohella tärkeää on tietysti saada uudistukselle medianäkyvyyttä ja se julkiseen keskusteluun. Sitä varten voidaan luoda oma mediakampanjansa, johon kuuluu mm. verkkosivujen, sosiaalisen medioiden, graafisen ilmeen ja logon suunnitteleminen. Kampanjan avulla aloitteen lobbaaminen ja näkyvyyden saaminen on helpompaa. Monet yhdistykset ja matkailualan järjestöt ovat varmasti valmiita tukemaan viestintää omilla resursseillaan, joiden avulla kampanjan kehittäminen korkeammalle tasolle on mahdollista. Kampanjaa on hyvä ajoittaa kevään lopulle, kun keskustelu aiheesta nousee taas pinnalle. Tuolloin mediatiedotteiden kirjoittaminen ja lähettäminen mm. STT:lle, Ylelle, Helsingin Sanomille ja Aamulehdelle nostaa asian yleiseen julkiseen keskusteluun.

Mikäli yhteydenotot asiasta päättäviin tahoihin ja asiasta käyty julkinen keskustelu ei auta, on keinovalikoima aika suppea. Toki uudistuksen puolesta voi tehdä kansalaisaloitteen, mutta sen vaatima 50 000 allekirjoitusta voi olla melkoisen työn takana saati että aloite menisi läpi eduskunnassa ilman hallituksen tukea. Kyseessä on laaja aloite, joka vaatii ministeriön ja virkamiesten valmistelua eikä kansalaisaloitteena asian edistäminen olisi kovin järkevää.

5. Kysely

KOULUJEN LOMA-AIKAKYSELYN TULOKSET

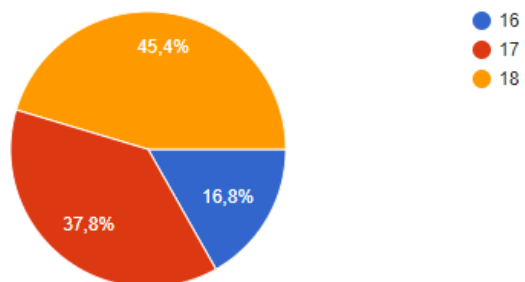
Tampereen lyseon lukion Eurooppa-linja

18.3.2019

Teetimme kyselyn liittyen koulujen loma-aikojen muutoksiin Tampereen lyseon lukion opiskelijoilla. Kyselyyn osallistuivat kaikki vuosiluokat ja vastauksia kertyi yhteensä 238.

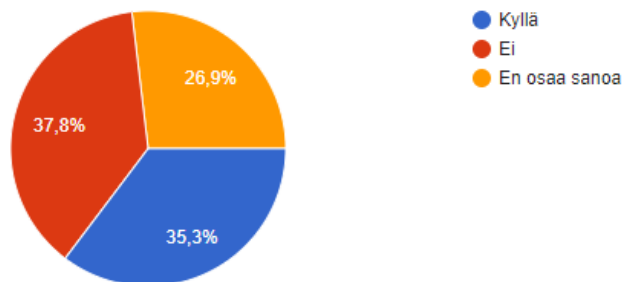
Vuositaso

238 vastausta

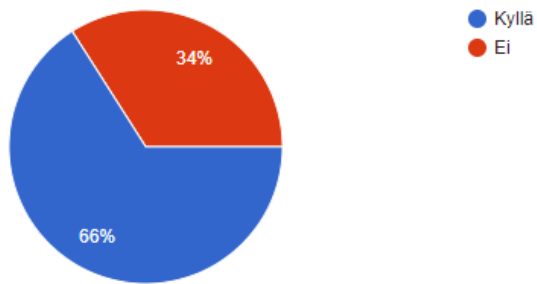
Pidätkö uudistusta opiskelijoiden hyvinvoinnille kannattavana?

238 vastausta

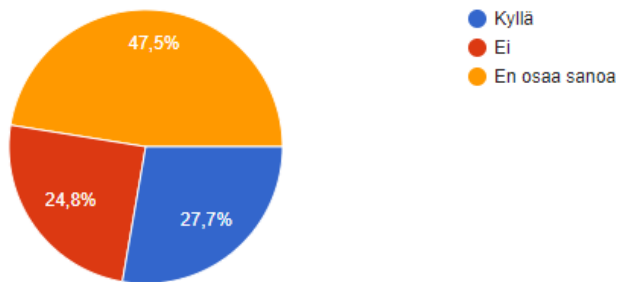
Oletko kuullut uudistuksesta aikaisemmin?

238 vastausta

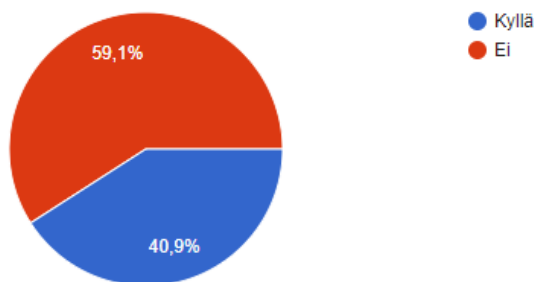
Pidätkö uudistusta taloudelle kannattavana?

238 vastausta

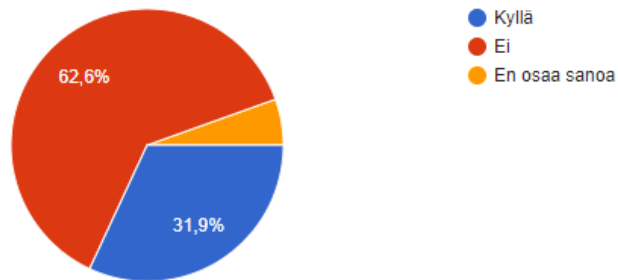
Onko kevätlukukausi nykyisin mielestäsi liian raskas?

237 vastausta

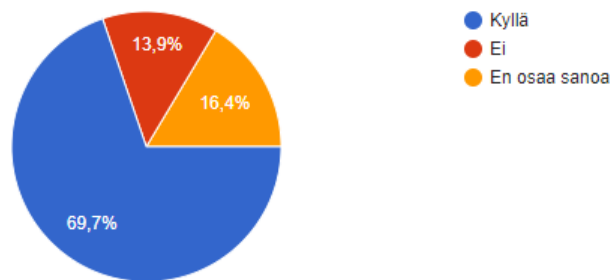
Uudistukselle on esitetty myös seuraavanlainen vaihtoehto: Kesäloma siirtyisi edelleen, mutta toinen viikko siirrettäisiin keväälle, jolloin kesäloma lyhenisi viikolla ja kevätkaudelle tulisi viikon mittainen kevätloma. Kannatatko viikonmittaista kevätlomaa, jolloin kesäloma lyhenisi viikolla?

238 vastausta

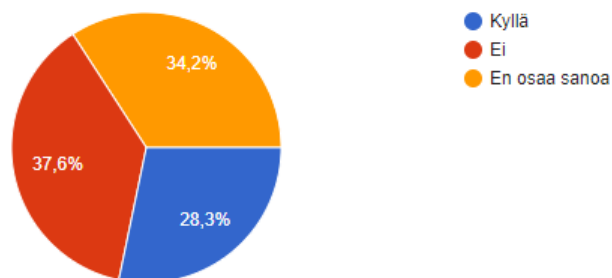
Pitäisikö uudistusta ja sen vaikutuksia tutkia vielä?

238 vastausta

Onko uudistus mielestäsi tarpeellinen?

237 vastausta

6. Tiivistelmä

Selvityksessä koimme suurimmiksi haasteiksi kouluvuoden elementtien, kuten pääsykokeiden ja yhteishaun aikatauluttamisen sekä taloudelliset hyödyt ja haitat. Erityisesti opiskelijoiden hyvinvointi sekä uudistuksen todelliset vaikutukset opiskelijoiden jaksamiseen ja opintomenestykseen olisi tärkeää ottaa huomioon. Etenkin jatkuvien muutosten sekä lukukausien pituuksien erot ovat suuri huolenaihe, mihin tulisi suunnittelutyössä ottaa myös kantaa.

Otimme pohdinnan kohteeksi myös alueelliset tasa-arvoisuudet ja muutoksen vaikutukset niihin. Etenkin eteläisen ja pohjoisen Suomen erot otollisimpien lomailuajkojen suhteen ovat varsin erilaiset. Sen lisäksi kyseenalaistimme muutoksen todellisen merkityksen koko elinkeinoelämän kannalta. Etenkin kesätyöntekijöiden osuus yritysten menestyksestä on iso kysymysmerkki. Tämän lisäksi tarkastelimme uudistuksen mahdollisia vaikutuksia koululaisten huoltajiin ja heidän lomaaikoihinsa, mistä löytyi myös haasteita.

Kokonaisuudessaan löysimme uudistuksesta paljon asioita, jotka vaativat tarkempaa selvitystä saadaksemme kattavammin näyttöä uudistuksen mukanaan tuomista hyödyistä. Uudistus muuttaisi toteutuessaan koko yhteiskunnan vuosikelloa ja vaatii siksi perusteelliset selvitykset sen hyvistä ja huonoista puolista. Suhtaudumme uudistukseen siis varsin kriittisesti emmekä lopullisena mielipiteenämme kannata sitä näillä tiedoin, mitä asiasta tähän mennessä on selvitetty. Kyselytuloksemme mukaan uudistus ei saa myöskään Rellun opiskelijoiden keskuudessa suurta kannatusta.